

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Jubilea a zprávy

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 18 (1973), No. 4, 221--227

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/138832>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1973

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

1961 (ruský překlad 1966). Za třetí — to bude stinná stránka: hořejší krátká historie nedává nám, českým geometrům, ve sledování literatury dobré vysvědčení. Za čtvrté — prostudování citovaných důkazů konkrétně ukáže, jak může vypadat problémové vyučování.

Literatura

- [1] В. И. Арнольд, (*Úloha 9 v*) Математическое просвещение 2 (1957), 268.
 [2] J. DONOHUE, *Some Comparisons among Ring Compounds of Phosphorus and Arsenic*, Acta Crystallographica 15 (1962), 708—713.
 [3] J. D. DUNITZ - J. WASER, *The Planarity of the Equilateral, Isogonal Pentagon*, Elemente der Math. 27 (1972), 25—32.
 [4] А. П. Гарбер — В. Н. Гарвачкий — В. Я.

Ярмоленко, (*Řešení úlohy 9 v*) Математическое просвещение 6 (1961), 345—347.

- [5] H. IRMINGER, *Zu einem Satz über räumliche Fünfecke*, Elemente der Math. 25 (1970), 135—136.
 [6] W. LÜSSY - E. TROST, *Zu einem Satz über räumliche Fünfecke*, Elemente der Math. 25 (1970), 82—83.
 [7] S. ŠMAKAL, *Eine Bemerkung zu einem Satz über räumliche Fünfecke*, Elemente der Math. 27 (1972), 62—63.
 [8] J. VYŠÍN, *Metaolympiáda*, Pokroky mat., fyz. a astr. 17 (1972), 38—40.
 [9] B. L. VAN DER WAERDEN, *Einfall und Überlegung. Drei kleine Beiträge zur Psychologie des mathematischen Denkens*, Basel 1968.
 [10] B. L. VAN DER WAERDEN, *Ein Satz über räumliche Fünfecke*, Elemente der Math. 25 (1970), 73—78.
 [11] B. L. VAN DER WAERDEN, *Nachtrag zu „Ein Satz über räumliche Fünfecke“*, Elemente der Math. 27 (1972), 63.

jubilea zprávy &

SEDMDESÁTINY UNIVERSITNÍHO PROFESORA Dr. MILOSLAVA VALOUCHA

Je opravdu těžké uvěřit, že profesoru Miloslavu Valouchovi bylo 4. srpna t.r. už sedmdesát let. Jeho pracovní elán, široké vědecké zájmy, ale i politická a společenská aktivita jsou přímo nevyčerpatelné a jen jeho široký odborný i politický rozhled a životní vyrovnanost poukazují, že prof. Valouch má za sebou veliký kus práce a velmi mnoho cenných zkušeností.

Rodák z Hané (Olomouc - Pavlovice), strávil dětství nejprve v Litomyšli a později v Praze.

Zde také absolvoval reálné gymnasium v Truhlářské ul. a po maturitě přírodovědeckou fakultu UK, kde studoval obor matematika—fyzika. Pátý až sedmý semestr tohoto studia strávil na universitě v Göttingen, odkud si přivezl téma své doktorské disertace v oboru výbojů v plynech (které mu navrhl nositel Nobelovy ceny za fyziku r. 1925 JAMES FRANCK). Přírodovědeckou fakultu absolvoval složením státních zkoušek v r. 1926, kdy také na základě disertační práce a po složení rigorosních zkoušek dosáhl akademické hodnosti RNDr. ve svých 23 letech. Ještě během svého studia na přírodovědecké fakultě KU doprovázel profesora fyziky PhDr. A. ŽÁČKA na tříměsíční studijní cestě do Švédska k prof. MANNE SIEGBAHNOVI, který proslul objevnými pracemi z oboru rentgenové spektroskopie (za něž mu byla udělena Nobelova cena na r. 1924).

V l. 1925—1927 působil dr. Valouch jako nehoronovaný asistent v ústavu teoretické fyziky prof. dr. FR. ZÁVIŠKY. Odtud přešel jako honorenovaný asistent do ústavu technické fyziky elektrotechnické fakulty ČVUT, kde působil do r. 1934. V té době pracoval vědecky ve Spektroskopickém ústavu KU u prof. dr. V. DOLEŽKA

v oboru rtg. spektroskopie, neboť na ústavu technické fyziky ČVUT nebyly tehdy podmínky pro vědeckou práci, a v l. 1928/1929 v laboratoři paprsků X u MAURICE DE BROGLIEHO v Paříži, kde mu umožnilo pobyt stipendium z Rockefellerovy nadace. Z vědecké práce v tomto oboru vytěžil dr. Valouch 7 vědeckých prací publikovaných jednak ve spisech KU a Rozpravách České akademie věd a umění a jednak ve světových fyzikálních časopisech. Na základě habilitačních

prací z tohoto oboru se také habilitoval v r. 1929 na ČVUT a v r. 1931 na KU.

Nový směr vědecké práci doc. Valoucha dal jeho půlroční studijní pobyt v ústavu pro výzkum kovů v Berlíně, kde pracoval v l. 1932/1933 u známého odborníka v oboru plastičnosti kovů prof. dr. E. SCHMIDA. K vědecké práci v tomto oboru se prof. Valouch úspěšně vrátil znovu po r. 1952, kdy se stal profesorem na MFF KU, a začal jej rozvíjet s malou skupinou v rámci fyziky pevných látek.

Šíři vědeckých zájmů prof. Valoucha dokumentuje ještě další obor, který začal rozvíjet v druhé polovině třicátých let po svém jmenování nejprve mimořádným a pak řádným profesorem fyziky na stavební fakultě ČVUT po úmrtí prof.

V. FELIXE v r. 1934. Byly to práce v oboru výzkumu struktury a vlastností látek pomocí ultrazvuku, který nabyl zejména v posledních letech značného významu při studiu vlastností pevných látek. Tyto práce byly však přerušeny uzavřením českých vysokých škol německými okupanty v r. 1939, a ačkoliv z nich asistent prof. Valoucha dr. ZACHOVAL vytěžil výsledky pro svou habilitační práci, nebyly již obnoveny po osvobození.

Ze všech čtyř oborů publikoval prof. Valouch vědecké práce, které byly přínosem k jejich rozvoji. Tyto studie ukazují široký fyzikální základ prof. Valoucha, který mu dodnes umožňuje dobře se orientovat i v nejmodernějších oborech fyziky.

Od r. 1960 se prof. Valouch soustavně věnuje problémům modernizace vyučování fyzice, kterými se zabýval příležitostně již delší dobu předtím. Stal se vedoucím pracoviště nejprve pro modernizaci vyučování matematice a fyzice v JČMF a od r. 1966 v ČSAV vedoucím Kabinetu pro modernizaci vyučování fyzice na ZDŠ a SVVŠ.

Vedle vědecké práce se prof. Valouch již od studentských dob zajímal o společenské dění. Nejprve pracoval ve studentském hnutí a zúčastňoval se akcí na straně levice. Po osvobození republiky vstoupil do KSČ (1. 6. 1945) a aktivně pracoval v místních organizacích a později v obvodním měřítku ve vyšších orgánech. V předúnorovém období r. 1948 byl činný v řadě komisí sekretariátu ÚV KSČ. Aktivně se podílel na akcích KSČ v únorových dnech a zajišťoval po únoru provedení očisty zejména na vysokých školách. Také se zapojil do odborářské práce a podílel se na organizování učitelů vysokých škol ve Svazu zaměstnanců školství a osvěty.

V letech 1948—1952 působil na ministerstvu školství za ministra ZD. NEJEDLÉHO jako vedoucí odboru vysokých škol a vědy a současně byl činný jako poslanec Národního shromáždění za pražský kraj (do r. 1953). Velmi mnoho práce vykonal také v řadě komisí KSČ, ROH jako např. pro vysoké školy, pro výzkum, pro národohospodářské otázky apod. Významná byla zejména jeho činnost ve vládní komisi pro zřízení Československé akademie věd, v níž vykonal pro zabezpečení rozvoje fyziky a matematiky mnoho užitečné práce.

Záslužná je také práce prof. Valoucha v mezinárodních vědeckých organizacích, zejména v Mezinárodní unii fyzikální, v komisích UNESCO a v národních komitétách těchto organizací

při ČSAV. Aktivně také pracuje ve vědeckém kolegiu fyziky ČSAV.

Významnou kapitolou života prof. Valoucha je jeho práce v JČMF, jejímž členem je od studentských dob. Připomeňme jen heslovitě, že byl např. po řadu let hlavním redaktorem vědecké fyzikální části členského Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky JČMF, mnoho let pracoval v knihovně JČMF, spolupracoval kratší období na vývoji učebních pomůcek ve Fysmě. Po začlenění JČMF do ČSAV byl po několik období činný v ústředním výboru JČMF a vykonával funkci ústředního sekretáře. V tomto období se v JČMF zejména rozvinuly práce na modernizaci vyučování matematice a fyzice, a to právě ve značné míře zásluhou prof. Valoucha. Výsledkem této práce prof. Valoucha je nejen zřízení kabinetů pro modernizaci a zařazení úkolu modernizace do Státního plánu výzkumu, ale také vybudování tiskového střediska určeného pro rozmnožování potřebných textů pro modernizaci vyučování fyziky a matematiky, které je nyní začleněno v JČMF a pomáhá uskutečňovat její ediční program.

Vědecké a politické zásluhy prof. Valoucha byly oceněny udělením Řádu 25. února 2. st. (1949), Eulerovy medaile Akademie věd SSSR (1958) a medaile J. A. Komenského (1962).

Profesor Valouch může s uspokojením přehlédnout cestu, kterou až dosud urazil, i dílo, které na poli fyziky, pedagogické i řídicí práce a v neposlední řadě svou politickou činností vykonával. Toto dílo může být příkladem pro práci mladých vědeckých pracovníků svou všestranností, odvahou začínat znovu v nových oblastech a v neposlední řadě i angažovaností.

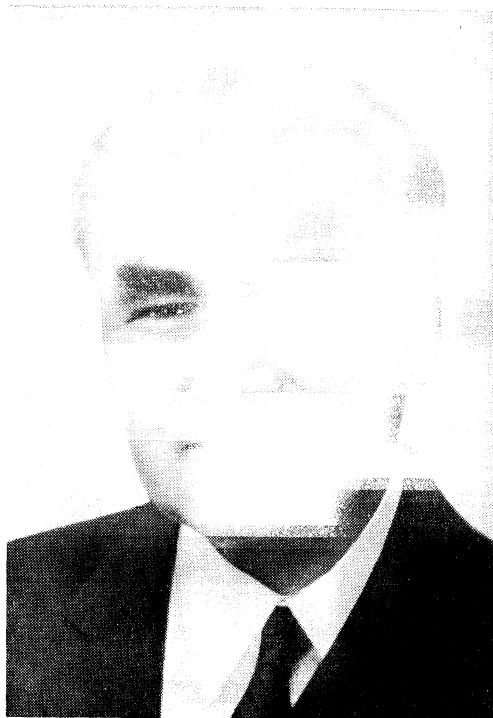
Všichni, kdo znají práci profesora Valoucha a jeho pracovní elán, mu upřímně přejí pevně zdraví a mnoho dalších úspěchů v každé jeho činnosti.

Miroslav Rozsival

**PROF. Dr. JAROMÍR BROŽ
PĚTAŠEDESÁTILETÝ**

Letos v březnu se dožil 65 let prof. dr. Jaromír Brož, laureát státní ceny, vedoucí katedry obecné

fyziky na matematicko-fyzikální fakultě Karlovy university v Praze. Jubilant započal svou vědeckou dráhu v třicátých letech jako asistent prof. Posejpal na tehdejší přírodovědecké fakultě University Karlovy; tehdy vypracoval disertační práci věnovanou experimentálnímu studiu K-absorpčního skoku mědi. V r. 1937 vstoupil do Fyzikálního výzkumu Škodových závodů. Zde se nejprve podílel na rentgenografickém studiu mikrostruktury látek, od r. 1940 přešel na samo-

statnou problematiku magnetické defektoskopie. Z této jeho činnosti je nejnámější konstrukce přístrojů ke kontrole nosných lan a manesmannských trub. V r. 1953 byl dr. Brož „za vypracování metody a konstrukci přístrojů pro sériové zkoušení vad výrobků těžkého průmyslu“ vyznamenán státní cenou.

Po druhé světové válce se Fyzikální výzkum Škodových závodů reorganizoval v Ústřední ústav fyzikální, který po vzniku Československé akademie věd byl přeměněn na Ústav technické fyziky a konečně na nynější Ústav fyziky pevných látek ČSAV. Tematika magnetického oddělení tohoto ústavu se pod vedením dr. Brože dále rozšiřovala a měnila podle požadavků kladených

na vědecký výzkum v Československu. Byly vypracovány metody k přesnému měření magnetických veličin a zároveň zkonstruována řada původních přístrojů. Některé z těchto přístrojů s dříve vyvinutými defektoskopickými přístroji se významně uplatnily v průmyslové praxi. Výzkum v oboru fyziky pevných látek započal studiem magnetických vlastností velmi čistého železa, kde se během několika let dosáhlo významných úspěchů, které vzbudily živý ohlas i v zahraničí. Dalším stupněm byl výzkum nekovových feromagnetik — feritů, na nichž dřívější oddělení dr. Brože v Ústavu fyziky pevných látek pracuje ve značné míře dodnes. V tomto oboru byla pod vedením dr. Brože získána řada výsledků světové úrovně a po stránce publikační činnosti se dosáhlo jedné z neúspěšnějších etap čs. fyziky poválečného období vůbec. Vrcholného uznání za vědeckou činnost se dostalo dr. Brožovi v r. 1959, kdy byl jmenován řádným profesorem experimentální fyziky na matematicko-fyzikální fakultě Karlovy university.

Po krátkém působení na katedře fyziky pevných látek byl v r. 1960 ustanoven vedoucím katedry obecné fyziky. Lze říci, že příchod profesora Brože do funkce vedoucího znamenal kvalitativní zvrat ve vývoji této katedry. Svými bohatými zkušenostmi z vlastní vědecké práce i zkušenostmi vedoucího pracovníka vědeckovýzkumného pracoviště značnou měrou ovlivnil vědecký profil katedry.

Na universitu však přišel prof. Brož především proto, aby se mohl věnovat pedagogické práci. Jak velké schopnosti pro tuto činnost má a s jak velkou láskou ji koná, ukazují výsledky jeho třináctiletého působení na katedře obecné fyziky. Koná zde postupně přednášky z mechaniky, termiky, elektřiny, optiky a molekulární fyziky. Jeho přednášky se vyznačují výbornou srozumitelností a výběr látky je vhodně ovlivněn jeho bohatými zkušenostmi. Jako vedoucí katedry se velmi zasloužil o zvýšení úrovně praktické části výuky fyziků. Podstatně rozšířil počet pracovníků starajících se o výuku ve fyzikálním praktiku. Praktikum bylo postaveno do středu zájmu katedry. Prof. Brož vedl kolektiv, který sepsal učebnici pro praktikum s názvem „Základy fyzikálních měření“ (I., II.). Z iniciativy prof. Brože a částečně i jím samým byla sepsána skripta ke všem cvičením a k většině přednášek konaných na katedře obecné fyziky.

Před příchodem na fakultu prof. Brož dlouhou dobu pracoval jako vědecký pracovník. Vědeckou práci pokládá za nutný předpoklad pro dobrou činnost vysokoškolského pedagoga. I když na pedagogickou činnost pracovníků katedry má vysoké nároky, dbá o to, aby nepřestávali vědecky pracovat. Houževnatě vždy bojoval proti snahám, aby základní výuka fyziky byla obsazována lidmi, kteří by se na tuto činnost specializovali a neměli vlastní vědecký program. Takové snahy pokládá prof. Brož za odporující duchu vysokoškolského studia, a to jak při výchově fyziků-specialistů, tak i budoucích učitelů. Jako zkoušející je prof. Brož mírný a velkorosý. Chce však, aby základní vědomosti měli posluchači vžitě a uměli srovnávat znalosti z různých oborů fyziky. Proto prof. Brož propagoval a ve spolupráci s dalšími zkušenými pedagogy fakulty v rámci reformy studia dosáhl zavedení souborné zkoušky z fyziky po ukončení základního studia.

Velká životní moudrost prof. Brože se projevuje i ve způsobu, jakým vede katedru. Jeho vedení je nenápadné, laskavé, málokdy sahá k nařizovací formě, přitom svou přirozenou autoritou dosahuje splnění všech úkolů. Obdivuhodné je, jak poctivě a pečlivě plní všechny své úkoly. Vzpomínáme, jak při redigování knihy vždy důkladně přečetl každý rukopis a učil nás jasně, přesně a srozumitelně formulaci. Čím blíže jsme jej poznávali, tím více jsme zjišťovali, že je nesmírně kulturním člověkem s bohatými všestrannými zájmy. Ve společnosti je zábavný a má velký smysl pro humor.

Za třináct let práce na katedře obecné fyziky dosáhl prof. Brož splnění řady svých pedagogických představ. Je velká škoda, že vzhledem k platným zákonům, nemůže po své pětadesátce dále pracovat jako vedoucí katedry a neexistuje osobnost, která by po něm mohla převzít vedení celého kolektivu. Přesto věříme, že prof. Brož, který je stále neobyčejně tělesně a duševně svěží, bude pokračovat ve své pedagogické činnosti. Především se těšíme na úspěšné dokončení připravované učebnice.

Všichni spolupracovníci přejí do dalších let prof. Brožovi mnoho životní pohody, zdraví a uskutečnění jeho pracovních záměrů.

J. Šternberk, A. Havránek, B. Sedlák

K ŽIVOTNÍMU JUBILEU PROF. DR. JOSEFA ŠIMKA

Dne 13. března 1973 oslavil 65 roků profesor přírodovědecké fakulty UP v Olomouci, někdejší proděkan RNDr. Josef Šimek, vedoucí katedry algebry a geometrie.

Náš jubilat se narodil v Benešově u Semil v rodině dělníka textilní továrny. Středoškolská studia ukončil maturitou s vyznamenáním v r. 1926 na reálce v České Třebové. V témže roce se dal nejprve zapsat na Vysoké učení technické, avšak v mladém vysokoškolákovi zvítězila náklonnost k učitelskému povolání, proto se rozhodl studovat obor matematika—deskriptivní geometrie na přírodovědecké fakultě KU v Praze. Po absolvování fakulty a vojenské základní služby působí po čtyři roky jako učitel na měšťanské škole v Bohosudově v okrese Ústí nad Labem. Teprve v r. 1938 se stává adekvátně své aprobaci profesorem bývalého IV. reálného gymnasia v Brně. Ihned po příchodu do Brna navazuje úzký osobní styk s prof. ČEHEM a aktivně se podílí na práci Čechova semináře „O středoškolské matematice“. Spolupráce s prof. Čechem a bohaté jubilantovy zkušenosti na školách základního i výběrového typu silně předznamenaly jeho budoucí činnost. Stal se autorem, resp. spoluautorem mnoha úspěšných středoškolských učebnic matematiky a deskriptivní geometrie.

Ihned po znovuotevření našich vysokých škol působí nejprve externě, potom jako asistent prof. SEIFERTA na přírodovědecké fakultě MU v Brně, kde přednáší deskriptivní geometrii a současně přednáší též obor na sobotních a nedělních kurzech pro učitele v činné službě v Brně, Ostravě a Olomouci. Přednášky z deskriptivní geometrie koná též na nově zřízené pedagogické fakultě MU v Brně. Deskriptivní geometrie zůstala hlavním a také nejmilejším oborem jeho pedagogické činnosti na vysoké škole.

V r. 1949 podal disertaci Úpatnicové plochy přímkových ploch 2. stupně a získal tak doktorát přírodních věd. V témže roce již externě přednáší deskriptivní geometrii též na pedagogické fakultě a bieniu přírodních věd při filosofické fakultě UP v Olomouci. V r. 1950 přechází definitivně do Olomouce, kde působí dodnes.

Když v r. 1953 vznikla v Olomouci VŠP (jejíž fakulty byly opět v r. 1959 včleněny do Univer-

sity Palackého), vymezil postupně náplň kursu deskriptivní geometrie pro učitelské studium tohoto oboru a zpočátku téměř sám zajišťoval její výuku. V r. 1957 se stává docentem metodiky geometrie a deskriptivní geometrie, když byl již před tím jmenován zástupcem docenta pro toto zaměření. V r. 1966 přejímá vedení katedry algebry a geometrie přírodovědecké fakulty UP.

V Olomouci vznikly jeho práce z teorie vyučování deskriptivní geometrie, jeho celostátně

realizované návrhy učebních pomůcek. K tomu přibyla spolupráce na scénáři školního filmu „Obsah a objem“, k němuž doc. Šimek vypracoval předlohu. Významné je jeho autorství, resp. spoluautorství dlouhé řady středoškolských učebnic. Těžiště jubilantovy práce v deskriptivní geometrii tvoří jednak řešení rovinných konstrukčních úloh užitím prostorových vztahů, jednak použití Steinerovy-Pelzovy paraboly ke konstrukci obrysu ploch 2. stupně v různých projekcích. O těchto konstrukcích doc. Šimek referoval na mezinárodních konferencích o deskriptivní geometrii v Žilině (1965) a ve Varšavě (1966).

Rok 1973 je nejen rokem oslavencova životního jubilea, nýbrž také jubilea pedagogického — plných 20 let již vzdělává a vychovává v Olomouci učitele deskriptivní geometrie pro školy

II. cyklu. Jeho vysokoškolská činnost byla po zásluze oceněna vyznamenáním „Za vynikající práci“ v roce 1968. K 28. březnu t.r. byl jmenován mimořádným profesorem teorie vyučování deskriptivní geometrii. Rovněž jako dlouholetý člen výboru pobočky JČSMF v Olomouci obdržel za svou obětavou práci „Čestné uznání za práci v JČSMF“.

65. narozeniny prof. Šimka nám všem, kteří jej známe, poskytují milou příležitost poděkovat mu za vše dobré, co vykonal pro přírodovědeckou fakultu UP v Olomouci, školství a společnost, za jeho vpravdě lidský přístup ke všem spolupracovníkům a studentům.

Přejeme prof. Šimkovi, aby mohl ještě dlouhá léta s námi pokračovat ve své záslužné práci ve zdraví, klidu a životní pohodě.

Libuše Marková, Dalibor Klucký

JUBILEUM PROF. MIROSLAVA BRDIČKY

Dne 12. září 1973 se dožívá 60 let řádný profesor teoretické fyziky university Karlovy, působící nyní na strojní fakultě ČVUT, RNDr. Miroslav Brdička. Narodil se ve Dvoře Králové n.L., kde také vystudoval reálné gymnasium a maturoval. Po maturitě se dal zapsat nejprve na ČVUT v Praze, ale již po prvním roce přešel na přírodovědeckou fakultu University Karlovy, kde potom složil státní zkoušky z matematiky a fyziky. Hlavně se zajímal o fyziku, po nějakou dobu během studia pracoval v spektroskopické laboratoři u prof. DOLEJŠKA, ale nejvíce ho zaujala teoretická fyzika pod vedením prof. TRKALA, u něhož také složil státní zkoušku a po válce doktorát. Po boku prof. Trkala zůstal dr. Brdička pak již stále, až do jeho úmrtí r. 1956. Scházeli se i během okupace a vyvinul se mezi nimi poměr mnohem hlubší než mezi učitelem a žákem, bylo to upřímné přátelství. Po válce, když byl prof. Trkal jediným profesorem teoretické fyziky na pražské universitě (prof. ZÁVIŠKA, druhý profesor tohoto oboru, zahynul v koncentračním táboře), stal se dr. Brdička jeho asistentem. Když ke konci svého života prof. Trkal byl již neustále upoután na lůžko, dr. Brdička ho několikrát týdně navštěvoval jak v nemocnici, tak v bytě, aby ho vždy aspoň chvíli utěšil v těžkém utrpení. Byl mu též

nápomocěn při sepisování jeho učebnice tím, že pečlivě četl jeho rukopis i korektury.

První vědecké práce Brdičkovy se týkaly optiky tenkých vrstev. Vznikly na podnět prof. Trkala na základě kritického prostudování prací prof. VAŠÍČKA z brněnské university. Byly publikovány v Rozpravách a Bulletinu ČAVU. Ve šk. roce 1948/9 pobyl dr. Brdička v ústavu pro pokročilá studia v Dublinu u nositele Nobelovy ceny prof. E. SCHRÖDINGERA. Tam vznikla jeho

práce z oboru relativity, která vyšla v publikacích irské akademie v Dublinu. Tomuto oboru by se byl Brdička rád věnoval i nadále, ale po svém návratu do Prahy zjistil, že je třeba, aby se někdo věnoval mechanice. Ostatní pracovníci si raději vybírali modernější obory. Brdička však vždy dává bez rozmýšlení přednost zájmům veřejným před osobními. Věnoval se tedy mechanice a uveřejnil z tohoto oboru práce, které mají ohlas i za hranicemi a jsou citovány v mezinárodní encyklopedii. Ostatně většina jeho prací je citována v zahraniční literatuře významnými odborníky.

Prof. Brdička je znám svou zcela mimořádnou pečlivostí a důkladností. Zvláště obětavě se věnuje pedagogickým povinnostem. Dbá především o vysokou úroveň svých přednášek a zkoušek, ale přitom se hluboce zajímá i o sociální poměry

posluchačů a je jim ze všech sil nápomocen. Jeho zájem o posluchače nekončí jejich závěrečnými zkouškami. Stará se o to, aby dostali přiměřené zaměstnání, radí při dalším studiu a absolventi se vždy rádi k němu vracejí. — Již brzy po válce, kdy byla nouze o učebnice, napsal dvoje skripta, o základech analytické mechaniky a o mechanice kontinua. V r. 1959 vyšla jeho velmi důkladná učebnice *Mechanika kontinua*, která je — podle slibu — pokračováním učebnice Trkalovy. Je to nejpodrobnější kniha z tohoto oboru v naší literatuře. — Mimo vše uvedené podrobil se dr. Brdička hned po válce úkolu velmi náročnému, jakému jen málokdo bývá ochoten se věnovat. V pozůstalosti prof. Závíšky se našly rukopisné poznámky určené k vydání knížky o kinetické teorii plynů. Dr. Brdička podle těchto poznámek připravil rukopis k tisku tak pečlivě, že zůstal zachován i Závíškův způsob vyjadřování.

Velikou zásluhu má prof. Brdička o zřízení tzv. postgraduálního studia. Jsou to kursy přednášek, kde mají absolventi vysokých škol možnost rozšířit své vědomosti o nejnovější výsledky vědeckých výzkumů, které za dob jejich studia nebyly ještě známy.

Po řadu let byl Brdička jediným profesorem teoretické fyziky na pražské universitě. Vzhledem k tomu byl nucen vypracovat veliké množství odborných posudků a recenzí z nejrůznějších oborů, což mohl vykonat jen vzhledem k svému širokému rozhledu po všech oborech fyziky. Vedl též řadu diplomních a disertačních prací z nejrůznějších oborů. Byl vedoucím katedry na matematicko-fyzikální fakultě v letech 1957—1962 a 1966—1968 a nyní jím je na strojní fakultě ČVUT. Ze zahraničních vztahů je vhodné uvést jeho členství v londýnské Physical Society, v níž jsou členové pouze volení.

Po osobní stránce je prof. Brdička mimořádně obětavý a ohleduplný ke každému, nejen k členům rodiny a přátelům, ale i k zaměstnancům a studentům. Každý, kdo ho zná, ví, že na něho může plně spoléhat za všech okolností. Nikdy neukládá mimořádné úkoly druhým, raději nastavuje neomezeně svou vlastní pracovní dobu.

Prof. Brdička neměl svůj dosavadní život snadný. Po uzavření vysokých škol za nacistické okupace působil nejprve na střední škole, potom ve státním ústavu meteorologickém a ke konci byl „nasazen“ jako dělník na těžké práce. Nejhorší však byla starost o bratra, který byl nacisty vězněn v koncentračním táboře. Ale i dále —

člověk přímý, který neváhá říci každému pravdu do očí, který bez ohledu na vlastní zájmy bojuje o spravedlnost, jistě se setkává s mnohými a mnohými překážkami. I po zdravotní stránce byl prof. Brdička nucen překonat řadu obtíží. Přejeme mu proto ještě mnoho let ve zdraví, pohodě a spokojenosti, která by mu aspoň částečně vynahradila dřívější potíže a útrapy.

G. Černá

PŘEHLED ZAHRA NIČNÍCH STYKŮ JČSMF SE SOCIALISTICKÝMI ZEMĚMI V R. 1972

Zahran iční styky Jednoty československých matematiků a fyziků pokračovaly v roce 1972 jako v minulých letech na základě recipročních smluv uzavřených s partnerskými matematickými a fyzikálními vědeckými společnostmi podle dohod, které má ČSAV s akademiiemi socialistických zemí.

Zatímco v roce 1970 bylo vysláno 24 členů Jednoty (celkem na 153 dnů) a v roce 1971 32 členů (celkem na 210 dnů), v roce 1972 bylo v zahraničí na základě dohod JČSMF 38 delegátů celkem na 240 dnů. Třebaže je tato tendence stoupající a počet osob i dnů strávených v zahraničí se zvyšuje, nebyla celá kvóta vyčerpána